

УДК 371.132-057.875:316.44

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ У ФРАНЦІЇ

Рідкодубська Г.А.

Хмельницький національний університет

В статті розглянуто особливості підготовки до професійної мобільності у Франції. При аналізі наукових досліджень зарубіжних вчених з проблеми професійної мобільності, зроблено висновок про те, що в сучасних умовах існує взаємозв'язок між професійною мобільністю та інтернаціоналізацією освіти. В ході дослідження зроблено висновок, що система професійної підготовки фахівців соціальної сфери до професійної мобільності Франції характеризується багатьма особливостями. Серед них виділено такі: трансверсальний характер змісту освіти, гнучкість програм професійної підготовки, поєднання інваріантної та варіативної складових, модульна організація навчального процесу, інтеграція теоретичного та практичного компонентів, пріоритетність індивідуального підходу до студента, моделювання майбутньої професійної діяльності у процесі навчання, партнерська співпраця навчальних закладів із соціальними установами. Зроблено висновок, що в основі підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до професійної мобільності у Франції лежать ідеї відкритості, мобільності, неперервності та випереджувального розвитку.

Ключові слова: працівник соціальної сфери, професійна мобільність, підготовка до професійної мобільності, досвід підготовки, соціальна сфера Франції.

Постановка проблеми. Мобільність як здатність особистості до переміщення є значущою та важливою для кожного, особливо це стосується фахівців соціальної сфери діяльності. Професійна підготовка працівників соціальної сфери в світі датується 1928 роком, коли була

заснована Міжнародна асоціація шкіл з соціальної роботи. Міжнародна асоціація соціальних працівників та Комісія з соціальної роботи Ради Європи – світові організації, які поширюють досвід підготовки та вносять інновації у професіоналізацію цього процесу в світі. За їхньої участі

організуються наукові та науково-практичні міжнародні конференції, які технологічно забезпечують подальший розвиток шкіл соціальної роботи багатьох країн, розробляють методи проходження стажування та підвищення кваліфікації студентам та викладачам, розробку спільних навчальних планів та програм з окремих навчальних дисциплін, розробку та реалізацію спільних дослідницьких проектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження професійної підготовки працівників соціальної сфери у міжнародному освітньому вимірі здійснюють К. Кендалл, В. Рао, (США), Х. Браунс, Д. Крамер, У. Лоренц, Ф. Сейбл (Німеччина), М. Сатка (Франція), М. Доуел, С. Шардлоу (Велика Британія).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Нині потреба готовності до професійної мобільності є одним із базових пріоритетів соціокультурних перетворень в Україні. Професійна мобільність є індикатором реалізації особистістю власних потреб, розвитку можливостей, здібностей, а також взаємодії з соціальними мікрогрупами, інститутами, організаціями і суспільством у цілому. Процес професійної підготовки фахівців нині неможливо уявити без врахування інноваційних тенденцій, серед яких виділяємо: необхідність підвищення соціальної, професійної компетентностей, соціальної та професійної мобільності майбутніх фахівців, підвищення рівня самостійності, креативності, гнучкості та усвідомленості прийнятих професійних рішень. Усе це зосереджує на потребі забезпечення таких умов професійної підготовки, які сприяють самореалізації особистості майбутніх фахівців, якісного розвитку їх індивідуальних характеристик та здібностей, роботу над підвищенням рівня професійної компетентності, яку можна здійснити за умови реалізації професійно-спрямованої освітньої системи.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення особливостей підготовки до професійної мобільності майбутніх соціальних працівників у Франції та розширення можливостей творчого використання отриманого досвіду в сучасну освітню систему підготовки таких фахівців в Україні.

Виклад основного матеріалу. В умовах євроінтеграційних змін, глобалізації виникає потреба у докорінній перебудові системи професійної освіти із врахуванням передового досвіду підготовки в зарубіжних країнах.

Особливої актуальності зазначена проблема набуває у сфері професійної підготовки майбутніх працівників соціальної сфери, оскільки професійна діяльність соціальних працівників є важкою за змістом та функціональними обов'язками, здійснюється в соціально-економічних умовах одночасного впливу чинників, що вимагає від соціального працівника, з одного боку, швидко адаптуватись, а з іншого – здатним розв'язувати проблеми та нестандартні ситуації, вільно переходити від одного виду професійної діяльності до іншого [4, с. 95].

Завдяки критичному аналізу здобутків і прорахунків професійної підготовки майбутніх фахівців в інших країнах, з'явиться можливість підвищити ефективність процесу підготовки соціальних працівників в Україні. Для нашої країни значний інтерес становить досвід Франції, де

підготовка працівників соціальної сфери відбувається із врахуванням світових освітніх інновацій.

Проблемою вивчення зарубіжного досвіду професійної підготовки працівників соціальної сфери займаються як українські О. Безпалько, А. Капська, О. Карпенко, І. Ковчина, І. Козубовська, М. Лукашевич, І. Миговича, В. Поліщук, Л. Романовська та зарубіжні С. Шардлоу (Велика Британія), В. Гріффіс, Дж. Кросс (США), Д. Хоффман (Німеччина), Б. Буке, П. Бешлер, Ф. Лаот (Франція) та інші.

У світі проблема професійної мобільності активно вивчається науковцями, нині це явище тісно пов'язується з інтернаціоналізацією освіти. Г. де Віт (H. de Wit) і Дж. Найт (J. Knight) відмічають, що «інтернаціоналізація – це процес інтеграції міжнародних, міжкультурних і глобальних елементів в освітні, наукові й адміністративні функції окремо взятої організації» [10].

Основні законодавчі акти, які характеризують змістову складову соціальної освіти у Франції, є Кодекс освіти [9], Кодекс соціальної діяльності та сім'ї, Національна та регіональні схеми соціальної освіти [12], програми професійної підготовки фахівців соціальної сфери з різних спеціальностей [8]. Згідно Закону № 335-6, Кодексу освіти та орієнтирів, визначених Міністерством праці, соціальних зв'язків, сім'ї та солідарності, дипломи фахівцям соціальної сфери присуджуються державою відповідно статей закону й узгодженням із Вищою Радою соціальної роботи. Контроль за дотриманням змістового наповнення професійної підготовки, рівнем кваліфікації, якістю освіти, що надається в навчальних закладах протягом усього періоду підготовки фахівця в галузі соціальної роботи, покладений на державу. Закон № 451-2 Кодексу соціальної діяльності та сім'ї віддає регіональними органами влади право визначати план розвитку напрямів професійної підготовки фахівців соціальної сфери й покладає на них відповідальність за їх реалізацію [11].

Вчені Б. Буке, Ж.-І. Баррейр, А. Шантро та П. Ля-Сюс вважають, що професійна мобільність соціальних працівників у Франції обумовлюється широким полем майбутньої професійної діяльності працівника соціальної сфери та визначається їх рівнем адаптивності, швидкості реакції на зміст проблем, з якими до них звертаються клієнти, креативності при наданні допомоги, при проектуванні власного професійного простору та ін. [6, с. 404-405].

Нині у Франції активно розвиваються сфери діяльності соціальних працівників, які знаходяться поза рамками проблем соціального захисту, розширюючи уявлення майбутнього працівника соціальної сфери від питань, які стосуються функціональних обов'язків аж до планування соціальної політики, сприяння досягненню соціальної справедливості, дотриманні прав особистості, соціальній адаптації інвалідів, гендерній рівності, допомозі ВІЛ-інфікованим та узалежненим особам [3, с. 11-12].

Особливе значення у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників Франції має мобільність практичної підготовки, яка здійснюється на основі соціального партнерства навчальних закладів і соціальних установ і реалізується у процесі взаємодії керівника від

університету, керівника практики від соціальної служби і студента. Таке навчання в рамках виконання завдань навчальної чи виробничої практики має ряд особливостей: індивідуальний підхід до кожного слухача, гнучкість програм, варіативність видів стажувальної ознайомлювальної та професійно спрямованої діяльності; застосування практично орієнтованих технологій; що в цілому підвищує ефективність організації самостійної роботи студентів.

Французькі науковці Б. Буке, Ж.-І. Баррейр аналізуючи поняття «мобільність», «академічна мобільність», «професійна мобільність», приходять до висновку про необхідні професійні якості особистості майбутнього працівника соціальної сфери, як професійну самостійність, вміння самостійно планувати власну професійну діяльність, ініціативність, логічність та оперативність, креативність, творчу ініціативність, винахідливість, професійну мобільність, готовність до зміни професійних завдань і ситуацій. Ж. Обре зазначає, що комплексність та цілісність, творчий характер, прояви індивідуальної творчості – ось запорука ефективності соціальної допомоги, а отже, і запорука оптимізації взаємодії соціального працівника – клієнт [там само].

Увага до професійних компетенцій майбутнього соціального працівника набуває актуальності у зв'язку з переходом підготовки фахівців соціальної сфери у Франції від «моделі кваліфікації» до «моделі компетенції» [4]. Суть першої моделі відповідає класичному розумінню професіоналізму та базується на визнанні легітимності професії на основі присвоєння свідоцтв і дипломів. Друга модель опирається на визнання професійного досвіду і сформованої компетенції, не підтверджених наявністю відповідного диплома [4, с. 64].

Реалізації можливостей університетів Франції щодо розвитку професійної мобільності майбутніх фахівців сприяє впровадження інформаційно-комунікаційні технології в освітню систему підготовки. Збільшення конкуренції в цій сфері зумовило зростання ролі якісної підготовки фахівців у галузі соціальної сфери. Проаналізувавши низку вимог до кандидатів на підготовку майбутніх фахівців соціальної сфери Франції можна зазначити, що основну увагу акцентується на високому рівні творчого потенціалу, комунікабельності й тактовності, емоційної врівноваженості, відповідальності, інтересу до соціально-гуманітарних проблем, лідерських якостей. Майбутній фахівець соціальної сфери повинен проявляти широку обізнаність у потребах різних соціаль-

них груп, уміти передбачати наслідки своїх дій, відстоювати свою життєву позицію, володіти високою загальною та етичною культурою [1, с. 5].

Таким чином, зміст підготовки до професійної мобільності майбутнього фахівця соціальної сфери Франції визначається професійними компетенціями та особистісними якостями фахівця, і охоплює такі компоненти:

- аналіз розвитку соціальної сфери країни і вміння об'єктивно реалізувати соціальну політику, пропонувати альтернативні варіанти;

- чітке уявлення й класифікація сучасних моделей, форм і методів практики надання соціальної допомоги;

- постійна оптимізація теорій, концепцій, моделей і технологій соціальної роботи на різних рівнях (індивідуальній, в групі та в громаді), спрямованих на ефективну взаємодію соціального працівника з клієнтом;

- розробка й реалізація проектів, на основі яких формуються професійні компетентності [4].

Система підготовки фахівців соціальної сфери у Франції є наскрізною і побудована за принципом неперервної освіти, що, з одного боку, дозволяє фахівцям постійно вдосконалювати свої професійні вміння та підвищувати рівень кваліфікації, а з іншого, дає можливість оволодіти новими спеціальностями на основі вже отриманих дипломів, а також дозволяє підприємствам контролювати рівень професійної компетентності своїх працівників [4]. Саме той факт, що в основі системи побудови підготовки майбутніх працівників соціальної сфери лежить принцип безперервності навчання, ми говоримо про французький досвід у питанні реалізації програми по формуванню готовності до професійної мобільності як про базовий.

Аналіз доробку науковців Франції дозволяє зробити висновки про пріоритетність системи неперервної освіти, яка охоплює усі напрями професійної підготовки є: 1) забезпечення свободи особистості у виборі освіти відповідно до її здібностей, запитів та можливостей; 2) підготовка мобільних, орієнтованих на ринкові відносини фахівців; 3) розвиток демократичних свобод у діяльності професійних освітніх закладів, що формують власні оригінальні програми професійної підготовки [7].

Висновки і пропозиції. Отже, в основі підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до професійної мобільності у Франції лежать ідеї відкритості, мобільності, неперервності та випереджувального розвитку.

Список літератури:

1. Віннікова Л.В. Система підготовки соціальних працівників у вищих навчальних закладах США : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Л.В. Віннікова. – Луганськ, 2003. – 16 с.
2. Кашпирева Т.Б. Модернізація образования специалистов социальной сферы в системе многоуровневой подготовки студентов во Франции: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Кашпирева Татьяна Борисовна. – Тула, 2004. – 214 с.
3. Собчак Н.М. Зміст і форми професійної підготовки соціальних працівників у системі неперервної освіти США: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Собчак Надія Мирославівна. – Тернопіль, 2004. – 351 арк.
4. Поліщук В.А. Професійна підготовка фахівців соціальної сфери: зарубіжний досвід. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 178 с.
5. Соціальна робота. Вища освіта України: Методологічні та соціально-виховні проблеми модернізації : [монографія / під заг. редакцією Андрущенка В.П., Михальченка М.І., Кременя В.Г.] – К.; Запоріжжя: ДЦССМ : ЗДУ, 2002. – Кн. 6. – 440 с.

6. Barreyre J.-Y. Dictionnaire critique d'action sociale / J.-Y. Barreyre, B. Bouquet, A. Chantreau, P. Las-Sus. – Paris: Bayard, 1995. – 436 p.
7. Circulaire DGEFP № 2001-22 du 20 juillet 2001 relative aux formations ouvertes et/ou a distance “FOAD”: définition, obligations des prestataires, imputabilité des dépenses sur l'obligation de participation des employeurs. [Электронный ресурс]. – Режим доступа 04.10.2018: <http://www.travail.gouv.fr/publications/picts/bo/05092001/A0160004.html>. – Загол. з екрану. – Мова фр.
8. Code de l'action sociale et des familles [Электронный ресурс]. – Режим доступа 16.09.2018: <http://www.admi.net/code/index-CACTSOCL.html>. – Загол. з екрану. – Мова фр.
9. Code de l'Education [Электронный ресурс]. – Режим доступа 11.10.2018: <http://lamaisondesenseignants.com/index.php?action=afficher&rub=23&id=14>. – Загол. з екрану. – Мова фр.
10. Knight J. Internationalization: A Decade of Changes and Challenges // International Higher Education. – 2008. – № 50. – P. 6-7. American Assotiation for Public Opinion Research [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/0/5/9/9/4/pages59945-17.php.
11. Loi № 2004-809 du 13 août 2004 relative aux libertés et responsabilités locales // Journal Officiel. – 2004. – № 190, 17 aout. – P. 145.
12. Schema national des formations sociales 2001-2005. – Paris: GNI, 2001. – 123 p.

Редкодубская А.А.

Хмельницкий национальный университет

ОПЫТ ПОДГОТОВКИ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ МОБИЛЬНОСТИ РАБОТНИКОВ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ ВО ФРАНЦИИ

Аннотация

В статье рассмотрены особенности подготовки к профессиональной мобильности во Франции. При анализе научных исследований зарубежных ученых по проблеме профессиональной мобильности, сделан вывод о том, что в современных условиях существует взаимосвязь между профессиональной мобильностью и интернационализацией образования. В ходе исследования сделан вывод, что система профессиональной подготовки специалистов социальной сферы к профессиональной мобильности Франции характеризуется многими особенностями. Среди них выделены следующие: трансверсальный характер содержания образования, гибкость программ профессиональной подготовки, сочетание инвариантной и вариативной составляющих, модульная организация учебного процесса, интеграция теоретического и практического компонентов, приоритетность индивидуального подхода к студенту, моделирование будущей профессиональной деятельности в процессе обучения, партнерское сотрудничество учебных заведений с социальными учреждениями. Сделан вывод, что в основе подготовки будущих работников социальной сферы к профессиональной мобильности во Франции лежат идеи открытости, мобильности, непрерывности и опережающего развития.

Ключевые слова: работник социальной сферы, профессиональная мобильность, подготовка к профессиональной мобильности, опыт подготовки, социальная сфера Франции.

Ridkodubska A.A.

Khmelnytsky National University

EXPERIENCE OF PREPARING FOR THE PROFESSIONAL MOBILITY IN SOCIAL WORKERS IN FRANCE

Summary

The author of the article considered the peculiarities of preparation for professional mobility in France. In the analysis of scientific researches of foreign scientists the problem of professional mobility, it is concluded that in modern conditions there is a relationship between occupational mobility and internationalization of education. The study concluded that the system of professional training specialists of social sphere to the professional mobility in France is characterized by many osoblivosti. Among them, the following: transversally the nature of the content of education, the flexibility of the training programmes, the combination of invariant and variable components, the modular organization of educational process, integration of theoretical and practical components, the priority of individual approach to student modeling future professional activities in the learning process, the partnership of educational institutions with social institutions. The conclusion that the basis of preparation in future social workers for professional mobility in France based on the ideas of openness, mobility, business continuity and advanced development.

Keywords: social worker, professional mobility, preparation for professional mobility, the experience of training, social services in France.